

Emnenr. 7. Transport av høy.

Fylke: Telemark

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Holla

Emne: Transport av høy.

Bygdelag: Helgja sokn

Oppskr. av: J. Ytterboie

Gard: Ytterboie

(adresse): Helgja

G.nr. 55 Br.nr. 3.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

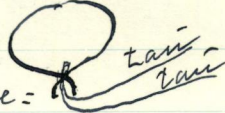
SVAR

Angående transport av høy er der i manns minne foregått den forandring at "høyslean" er ombygget fra "sleavogn" - slea foran og kubbelyul bak - til fire hjuls redskap. Banskjef Peder Helgen, 82½ år, husker sleavogna var i bruk.

Ad 1. Transporten avhenger av om gården har hest. Setre blev brukt til omkr. 1870. Nå slæes noen få sledevoller og høyet brukes om vinteren under timmerdrifta, idet man da bor i slekbiene.

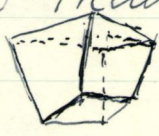
På hestelause gårder og de få húsmannsplasser beres høye ihús i høybøl. L=lykkel.

Ad 2. Høy fra høl til tønneplæs beres i venner helst mellom bryst og håndrime. Til hejer blev det for 1900 transportert på samme måte. De fleste gårder har nå slaperive og med denne trekkor hesten høyet til hejen. Denne rive samler kått gras medens hestevrimen pakker sammen høyet (kort gras).
Til høybølen brukes dynt (lett) fæing som

2
legges dobbelt bortover bakken med ca. 50cm's
avstand. Høyvenne efter venne legges over
fårene. I den ene ende av dobbeltfången
er en hegd. Trehegd (ei). Over fårene
legges så me: get høy som borren kan årke. En
stor, sterk mann borer nokk $\frac{1}{2}$ skott (80kg)
Fårene trekkes godt sammen i hegda
og båle er ferdig. Borren setter seg
ned, fester det ene tau over venstre
og det annet over høyre skulder idet
armene føres inn under fårene. En
hjelper løfter i båle mens borren keiser
seg. Børsvolk kjennes ikke hos oss.
Hjelperen står bak båle. Børren er med
i arbeide fra de kan føre i lite
hånnive. — Når høyet skal ned over
brakk skrenter lar man det rulle uten
noe redskap.

Høyt høy blev i gamle dager og kanskje
fildels ennå ført heim til lae i meis. (ei)
Her på gården er en sådan. Den ligner
en åpen senk som vier seg ut oppad.
Der er en tynn treplate i bunn og meis
laget av flate vidjebånn. To bjørkevier
var vistnok for festa på bredsiden og
disse blev stikket inn på akslene.
I den senere tid er den nyttå til
transport av gras til hestene når de
står på stalle om sommeren. Er
denne ikke helt full av gras så
mister man ikke et strå. Det synes
trolig at hestene i gammel tid kunne
føre en slik høymeis på hver side —

bunnet eller hefte til sale. Hæsen er vel 1 m. høj. - Løypetromp kjennes ikke her. Lavt ferheng. Trillebør brukes meget om sommeren til å få gras ut av hagar og også til å transportere høy og gras til innestående hester og kuer. I trillebør settes da en ramme av tre.

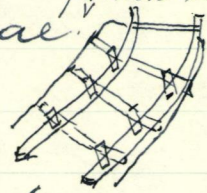
Ramme (ei) som vier seg oppover.

Ingen bestavt ^{transport} sammensatt av langsgående bestaver kjennes.

Ad. 3. Sløyet i Stolla kjørtes alltid på sommerføre.

Ad 4. De gårde som hadde hest (hester) tok sikkert tidlig denne i høy-transportens tjeneste. Hesten var jo først boredyr og den var sikkert høy fra litt fjerne steder. Den var da sale, hvortil var festet 2 meiser.

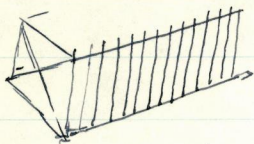
Så kom høysleen dels brukt efter 1800. Her på ^{min barndom} ~~min~~ fidested stod en høyslee under lae. Lea. 2 m. bred og 3 m. lang.

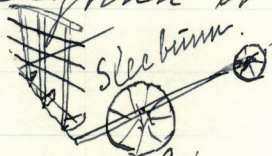
Sløvede tverreier. Uskoddde meier. Det var uråd å komme på våre smal-brøtt vinterveier med en så bred sleet, så den må ha gjort tjeneste som høyslee om sommeren på våre flate jorder (dykkede marker). Bredde tykke treveier festet ut fra sleen - dette gjør den store bredde.

Så kom hjulsleen. Den hadde uskoddde sleet foran og kulebelyl av tre bak.

Ja, selve arbeidet var av hållt tre. (Teik eller bok). Den måtte vel smøres ofte og man kjente vel ikke fort hvor quidningen ikke skulle framkalle for høi temperatur. Nå kom de 2 høygrinner og ennegrin-
ner.

Denne gamle ennegrinne er blitt forbedret siden ca. 1880.

I 1860-70 fikk vi 4 hjuls høivogn som av de eldre ennå kalles høyslede.

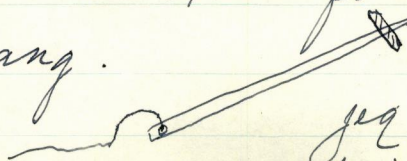
Ingen skoning på sleene om sommeren men alltid om vinteren. Sommersleene til transport av plog, harv, karr m.v. kaldes treveisleer.

I ett alm. bestelass høy går det ca 2 ~~stokk~~ = 320 kg. Høivogna er ca. $3\frac{1}{2} \times 1\frac{1}{4}$ m.

Selger man høy om vinteren fæses grinnene av høyslede og festes til stibbslede med dubbe (tømmerdninger) og man kan da lesse på mere enn 2 ~~stokk~~.

Det siste laget om sommeren blir alltid det minste. Man strøpar med helst hvitt høystrå. Er stult over at alt tilslutt er fjervak med håndrive.

Fir blev kåkan (ein) på lasset alltid festa med tång. Landbruks- skole-kandidatene festes fra ca 1895 med stang.

Denne synes jeg å huske er blitt kalt sviltk.

III
5

Den brukes jo til å lukke høy-råken.
Det ikke om det bare er en villig kropsop
som er kommet med dette navn
på stange (ei).

19

Man stanger lasset, idet stange
trekkes ned med færtaine, som
er festa til færgimne.

Tidligere såta man det halvtvære
høy mot regn. Sommerlasset
skulle få 15⁰ påter (ei).

Ein heist brukes alltid for sommerlasset.
Kå er ^{de} enkelte steder begyunt med traktor
som trekker en stor H. hjuls høyvogn. Den
kan få opp til 1 tonn.

Ad 5. Denne ordning er ukjent her.

Ad. 6. Såvidt jeg er kjent på har ingen
noen utmark, når bortses fra setervoller.
De få av disse blir slått og høyet
nyttes på stedet i vintertiden.